

Mehmed Uzun

Dicle'nin Yakarışı

Dicle'nin Sesi - I

Türkçesi: Muhsin Kızılkaya

Roman

Zerya kızım
Alan ođlum!
Ben sizin yaşınızdakken,
sesleriyle ruhlarımızı terbiye eden Biro'ya benzeyen
dengbêjler vardı. Ne yazık ki, onlar şimdi yoklar...
Onun için şimdi, yanlarına oturup
seslerine kulak veremezsiniz.
Hiç olmazsa onların sesini, bu kitabın
sayfaları arasında duyabilesiniz diye,
bu romanı, "Dicle'nin Yakarışı"nı size armağan ediyorum.

M.U.

ŞEVBUHÊRK I

Gökyüzü

SESİM, yani bu gece duyacağınız Büro'nun sesi, unutulmuş insanların da sesi olan, unutulmuş bir insanın sesidir.

Siz istediniz, ben de anlatacağım. Yaralarım bugün de merhem sürüldü, kuru üzümümü yedim, suyumu içtim. Kuru üzüm ve su taşı başucumda, üzerine tavuskuşu kazınmış beyaz taşım boynumda, doksan dokuzluk benekli kehribar tepsihim elimde. Bir gözüm kapalı, diğeri açık, yüreğim hüznün dolu, me-ramım kelimedir artık. Haydi siz, sesi güzel delikanlılar, berrak sesli gençler oturun, minderlerinizi düzeltin, yastıklarınıza yaslanın, fısıldaşmayı bırakın, kulaklarınızı açın. Hüznü insanların yurduna gece inmek üzere, çaresizlerin üstüne çöken gece karanlığı, her yeri sardı saracak. Sözün vaktidir, kandili yakın ve unutulmuşların sesine kulak verin.

Dışarıdan sesler geliyor, kadim Mezopotamya'nın kızıl akşamının karışık sesleri; güzelliğinden, görkeminden ve coşkusundan hiçbir zaman hiçbir şey kaybetmeyen Dicle nehri gürül gürül akıyor, gecemize selam duran kekliklerin gür ötüşleri duyuluyor, viyaklayan kurbağalar Dicle'yle birlikte gecenin türküsünü söylüyor, gece binicilerinin yolunu gözleyen atlar kişniyor, çobanların sesiyle ağillara giden koyunlar meleşiyor, Cizre'de bir düğünün haberciliğini yapıyor davul ve zurnalar, Dicle'nin sesini, dört bir yana yayan hafif şark yelinin esintisi ulaşıyor bize.

İçerden de sesler geliyor, sonsuz Dicle ülkesinin yaralı ve yorgun sesleri; hep çocuk kalmış, her zaman seslerin peşine düşen ve bir türlü iflah olmayan saf çocuk yüreğim küt küt atıyor; kandilin fitilini tutuşturan, kandilin şavkına ve kelama yol veren çakmağın sesi duyuluyor, geceye hazırlananların ayak sesleri geliyor, geçmişin seslerini merak edenler fısıldaşiyor ve yakını-mızda bir yerde hüznü bir türküye oturmuş yaşlı bir kadının kederli sesi bize ulaşıyor.

Dışardaki sesler, içerdeki sesler, etraftaki sesler, hepsi hep bir-likte bana, Dengbêj Biro'ya bir şey anlatıyor; geçmiş zamanların seslerine uzan, oralardan çıkar onları, yeniden hayat ver onlara ve bu sakin akşamın seslerini süsle onlarla.

Yorgun bir günün ardından yavaş yavaş her şeye egemen olan gecenin bütün sesleri, beni alıp dünün seslerine götürüyor; onları, artık hiç kimsenin hatırlamadığı o karmakarışık hayatları ve kaderleri düşünüyorum şimdi. O seslerin sahiplerinden biriydim ben de, onlarla birlikteydim. Onlar gitti, ben kaldım, ancak onların hepsi, tecrübe, kader ve tekmil hayatlarıyla birlikte bugün sesime dönüştüler, bir kişiliğe büründüler; seslerden başka hiçbir işe yaramayan, zamanında ne onları kurtarmaya gücü yeten, ne de onlarla birlikte gidebilecek gücü olan, işe yaramaz Dengbêj Biro olup çıktılar.

Onlar, yaşadıkları her şeye şaşırان, yaşadıkları tuhaf olaylara kendileri bile şaşırان onlar; mutsuz yüreğimin dertleri, saygınlıktan yoksun hayatımın anlamı onlar, huzur ve bahtiyarlıktan uzak çaresiz insanlar, sessiz, dilsiz, sedasız, düşkün, yaralı, kırık, sürgün, yanmış, öldürülmüş ve unutulmuş olan onlar. Mezarsız, taziyesiz. Topraklarından, ülkelerinden uzak. Dicle nehrinden, onun berrak sularından uzak. Gelmekte olan ve ömrümden bir gün daha alıp götüren bu sakin ve berrak gecenin sesleri, gür bir ateş gibi yüreğimde, alnımda, gören gözümde harlanıyor ve yüksek sesle bana bağıyor; ses ver dengbêj, onların sesi ol, yankılan!

Akşam karanlığı çöküyor, her akşam olduğu gibi bu akşam da gece, hile ve oyunlarıyla, kural ve istekleriyle geliyor. Gece benden, Dengbêj Büro'dan, uyanık ve zamana hakim olmamı, yine onların yanına gitmemi, onların sesi ve nefesi olmamı, tamamen benim de devir ve devranlarım olan, onların devir ve devranlarının içine girmemi, sözlerini, seslerini, duygularını, hareketlerini, türkülerini ve anılarını aramamı, insani izlerinin ardına düşmemi, isteklerini ve umutlarını, keder ve hüznelerini bulmamı, geçmiş devir ve devranları sorgulamamı, duygularımıza ve bilincimize yeni bir yön vermeme istiyor; geçmişini yeniden canlandırmak, kaybolan sesleri bugüne ulaştırmak ve artık tümüyle Osmanlı paşalarının egemenliğinde olan bugüne yeni bir duygu, bilgi ve hafıza vermek için.

Hile ve oyun, istek ve kural sadece geceye özgü değil, her yerde, her şey için varlar onlar. Hayat için, yeme içme için, sevgi ve aşk için, kavga ve savaş için, gece ve söz için, dengbêj ve dinleyici için, benim ve sizin için. Dün, bugün ve yarın için. Sözün ve anlatının kurallarına gelince, tecrübelerimden biliyorum, kısaca şunlardır; söz, içinde anlatıların doğduğu devir ve devranlara girmeli, o devir ve devranların derinliklerine inmeli ve o derinliklerde, hem gerçeğe yakın, hem de ondan uzak yeni bir dünya kurabilmelidir. Söz yumuşak, sıcak ve pak, ne yuvarlak ve üst perdeden, ne de sahte ve alt perdeden olmalıdır. Söz sadece güzel ve süslü değil, aynı zamanda kibirli ve kendini beğenmiş de olmamalıdır. Söz, öyle bir etki yaratmalıdır ki, anlattığı insanların kaderini dengbêjin kaderine, dengbêjin kaderini de o insanların kaderine ve onu da dinleyenlerin kaderine dönüştürmelidir. Yani arada bir döneceğim kural şudur; dengbêj, dinleyenler ve anlatının kahramanları hepsi birleşmeli ve hep birlikte yeni bir kader meydana getirmelidirler. Siz; kanı kaynayan yeni nesil gençlere yeni bir yol gösterecek, hem içinde insanların mesut ve bahtiyarlığını, hem de dert ve elemelerini barındıran yeni bir kader. Eğer böyle bir şey istiyorsanız, geçmiş zamanların ardına düşecek olan sözümün ardına düşün öyleyse.